

Košíře

Hospodářských usedlostí typu, který sledujeme, na území katastru Košíř nebylo mnoho. Je to dáno tím, že se tu vyvinulo souvislejší osídlení v podobě vsí již ve středověku. Na severu to byla Tejnka, osada břevnovského kláštera, západně ves Motoly a východně Smíchov. Samotné Košíře jsou starou osadou, o které je první zmínka z roku 1185, kdy patřila ženskému benediktinskému klášteru sv. Jiří. Košířemi teče Košířský neboli Motolský potok a měly proto dobré podmínky pro pěstování vína, zejména na jižních svazích byly vinice. Tak jako na podstatné části území na levém břehu Vltavy, i zde jde o bohatý terénní reliéf, který má svou krajinnou hodnotu.

Údolí probíhající od východu k západu vytváří ovšem nejen podmínky pro pěstování vína, ale je též vhodné pro vznik staveb, které spíše než pro hospodářský účel sloužily příjemnému pobytu. I když počtem usedlostí nemůže oblast Košíř konkurovat Smíchovu, přesto se jich tu několik dochovalo. Nejvýznamnější a nejvýstavnější je bezpochyby Cibulka, dvůr, který existoval již ve 14. století. V duchu romantismu byl pak přizpůsoben nárokům svého majitele biskupa pasovského a změněn v rezidenci. Příkladem rozsáhlé usedlosti je i Kotlářka, usedlost tyčící se nad Motolským potokem vysoko na kopci. Jsou zde zachovány terasy, kde původně byly vinice a dokonce viniční domek. Dnes je tam i sad. Ještě za první republiky tu bylo v provozu hospodářství s chlévy. Podobně tomu bylo i u usedlosti Zámečnice, z níž je dnes zachovaná jen obytná část.

Božíňka

Čp. 766, Jinonická 17

Usedlost stojí na místě starého vinohradu (říkalo se jí Schneiderka, v 17. století také Bossinka dle majitele, stavitele Dominika de Bossiho). Na počátku 20. století koupil vilu postavenou na místě malé obytné a hospodářské budovy botanik a cestoval A. V. Frič, přestavěl ji v novorenesančním stylu, dal postavit skleníky, kde pěstoval exotické rostliny. V roce 2005 byla vila zbořena a na jejím místě byl vystavěn moderní bytový dům.

Bulovka

Čp. 204, Jinonická 59

Usedlost Bulovka na rozhraní Smíchova a Jinonic je typickým příkladem starého hospodářského dvora, který svému účelu slouží již od středověku do současnosti. Tuto funkci dokonce plnil i v období po kolektivizaci zemědělství, kdy tu hospodařil Státní statek Praha. Dvůr Bulovka byl postaven ve 14. století na kopci s dominantní polohou. Patřily k němu rozsáhlé pozemky. Dispozice stavby byla zřejmě stejně řešená, jako tomu je dnes. Budovy, jak hospodářské tak obytné, byly uskupeny kolem obdélníkového či skoro čtvercového dvora. Dnešní stavba pochází z 18. století. Je zachována a slouží doposud stodola, bývalé sýpky i chlévy. Obytná patrová budova obrácená k jihu je citlivě opravena. Za dvorem je rozsáhlá zahrada se zbytky původního sadu, ve kterém byly v 19. století skleníky. Opraven je i novogotický gloriol sloužící v minulosti k odpočinku na malé vyvýšenině vzadu v zahradě. Tento fakt nasvědčuje tomu, že usedlost měla v minulosti i charakter oddechového místa, neplnila jen ryze ekonomickou funkci tím, že zajišťovala výrobu zemědělských produktů. Podobně tomu bylo i u mnohých jiných usedlostí na Smíchově. Zároveň to svědčí o tom, že majitelé dvora patřili mezi bohaté vrstvy tehdejší společnosti, i když nemuseli být vždy privilegovaní. V případě Bulovky je velmi zajímavé i posazení ve volné krajině, které je nedotčené. Při pohledu od západu terénní vlna připomíná val a umocňuje pohled na celý statek.

Cibulka

Čp. 118, U Cibulky bez orientačního čísla

Cibulka patří mezi ty usedlosti, které existovaly po dlouhá staletí jako typické hospodářské dvory. Díky významnému majiteli s privilegovaným postavením ve společnosti byla vybrána jako sídlo a v duchu doby přestavěna. Její hospodářský charakter byl potlačen a převládlo společenské využití. Hospodářský dvůr Cibulka má starou historii. Je zmiňován již ve 14. století. Dnešní jméno

získal v 15. století, kdy patřil Cibulovským z Veleslavína. V držení dvora se vystřídalo mnoho měšťanských i šlechtických majitelů. O radikální změnu hospodářské usedlosti se nejvíce zasloužil bývalý pasovský biskup Leopold Leonard hrabě Thun Hohenstein. Ten koupil statek roku 1817 a přebudoval ho na empírové letní sídlo reprezentativního charakteru. Usedlost na nejvyšším bodě areálu si podržela ráz starého hospodářského statku o půdorysu čtyř křídel kolem obdélníkového dvora. Je tvořena obytnými objekty včetně panského domu s balkonem a slunečními hodinami, s vížkou s cibulovou střechou, lucernou a dále hospodářskými budovami. Vstupní brána do dvora je zdobena biskupovým znakem, před vchodem je terasa se čtyřmi sochami Číňanů. Usedlost je obklopena rozsáhlým přírodním parkem, ve kterém se zachovaly některé romantické objekty a plastiky. Při západní straně byla soukromá biskupova zahrada s dvěma altány a pískovcovou stélou od Václava Práchnera z roku 1822. Z objektů je v parku dosud umělá zřícenina středověkého hrádka sloužící jako rozhledna, pseudogotická hájovna a někdejší poustevna, čínský pavilon a zbytek chrámu se sochou Diany. Z ostatních soch se dochoval Chronos (Saturn), Jupiter, dvě mužské a dvě ženské fi gury Číňanů s opičkou, ještěrkou, vějířem a sakrální plastika sv. Jana Nepomuckého. Dosud stojí i památník na návštěvu císaře Františka I. a jeho čtvrté manželky Karolíny Augusty z roku 1824. Při vstupu v okně je dosud torzo postavy zahradníka. Ostatní plastiky zmiňované v literatuře, především mechanické fi guriny poustevníků zmizely. Rozkvět Cibulky z počátku 19. století brzy pominul. Biskup zemřel již roku 1826. Za dalších majitelů celý komplex chátral, část pozemků a lesa byla navíc odříznuta železniční tratí, postavenou roku 1871, vedoucí ze Smíchova do Hostovic. Roku 1922 koupila usedlost na nátlak veřejnosti pražská obec. Cibulka je i přes značnou devastaci stále ukázkovým příkladem citlivého spojení volné přírody, romantického parku s drobnou architekturou a hospodářstvím, jak byla vytvořena před dvěma sty lety.

Kavalírka

Čp. 119, Musílkova 7

Usedlost pochází z 18. století, dnešní novoklasicistní zjev získala až v 2. polovině 19. století. V roce 1923 ji koupili Ringhoferové a upravili si ji pro reprezentaci. Obytná budova stojí na vysokém svahu, hlavní severní průčelí je jednopatrové, střed je zdůrazněn vchodem s balkonem. Bohatě zdobená je římsa kolem oken, nároží zdobí medailony a plastiky rozsévače a žence. Před vstupem stojí socha sv. Václava. Usedlost je nově rekonstruována k obytným účelům.

Kotlářka

Čp. 115, bez orientačního čísla

Usedlost stojí v dominantní poloze v soliterní pozici na vysokém kopci nad Plzeňskou ulicí. Byla založena v 18. století na místě vinice, k níž patřil viniční lis – malý domek stojící na kopci dosud. Budovy usedlosti byly přestavěny v roce 1849 v novogotickém stylu (dvě obytné a čtyři hospodářské budovy se stodolou jsou seskupeny do dvou dvorů propojených branami). Kotlářka je přístupná od severu, v současné době je tu penzion.

Šalamounka

Čp. 769, U Šalamounky 41

Kdysi čp. 159, katastr Smíchov. Roku 1681 koupil starou vinici v místě dnešní usedlosti Václav Salomon z Friedbergu, po něm se jí začalo říkat Šalamounka. Někdy v 18. století byla na pozemcích vystavěna usedlost, klasicistně upravená v 19. století. Postupně se rozrostla do podoby velkého dvora. Dva dnes jednopatrové objekty sloužily dříve k bydlení a byly adaptovány pro potřeby Harley Davidson klubu. Ohradní zeď je tvořena z části obvodovým zdívkem stržených hospodářských budov původní usedlosti.

Šmukýřka

Čp. 724, Na Šmukýřce 2

Kdysi čp. 146, katastr Smíchov. Usedlost Šmukýřka je doložena až počátkem 18. století, ač tu zřejmě stával vinný lis na vinici téhož

jména mnohem dříve. Název je odvozen od povolání jednoho z majitelů, který se živil prodejem různých drobných předmětů, doplňků, tzv. šmuků. Dnešní podoba usedlosti je z 20. let 19. století, kdy byla klasicistně upravena. Kolem obdélníkového dvora jsou seskupeny hospodářské budovy, stáje, ovčín, kůlny, stodola a sýpka. Jednopatrová obytná budova s valbovou střechou je z konce 18. století. U ohradní zdi je barokní kaplička sv. Prokopa.

Turbová

Košíře, čp. 731, Jinonická 6

Košířská usedlost (původně šlo o smíchovský katastr a čp. 151) pochází z poloviny 18. století. Barokní výstavní dům si tu nechal postavit František Xaver Turba, rada královské komory. Z barokní podoby se dochovala vstupní brána a terasovitá zahrada. Uprostřed zahrady stojí dosud novobarokní jednopatrové obytné stavení s mansardovou střechou. Z 18. století je i zahradní pavilonek se sochou Venuše. Při Jinonické ulici se nachází dvě hospodářské přízemní budovy z 2. poloviny 19. století. Na pozemku Turbové si nechal počátkem 20. století vybudovat stavitel Josef Linhart jednopatrovou vilu.